

Tshiṭori tsha bugu iyi tshi amba nga Vho Nokugcina Mhlophe.

Vho bebwa nga 1958 ngei KwaZulu-Natal. Vho aluswa nga makhulu wavho.

Makhulu wavho vho vha vha tshi dzulela u vha vhudza zwiṭori nga Tshizulu. Vho vha anetshela zwiṭori u bva vha tshi kha ḡi vha muṭuku. Vho vha anetshela zwiṭori zwinzhi.

Makhulu wavho vho vha vha tshi vha vhudza zwiṭori nga
nḡila ye zwa ita uri vha kone u vhona zwifanyiso
muhumbuloni wavho.

Vho Gcina vho vha vha tshi dzula vha thetshelesa musi
makhulu wavho vha tshi khou vha anetshela zwiṭori.

Musi Vho Gcina vhe na minwaha ya fumi, mme avho vho
vha dzhia vha ya vha dzula ngei Eastern Cape.

Nga n̄thani ha uri vho aluwa hu si na zwithu zwinzhi zwa u
ḡidzingadza nahone hu si na thelevishini, Vho Gcina vho
mbo ḡi vha na lutamo lwa u vhalala dzibugu.

Vho mbo ḡi thoma u n̄wala zwiḡori na zwirendo nga
Tshithosa.

Nga tshifhinga tshi fanaho vho farakanea nga mushumo wa
tshikolo na u thusa kerekeni.

Liñwe guvha Vhafunzi vho vha ramba uri vha ge u dalela
vhone na mufumakadzi wavho hayani.

Nga guvha li tevhelaho nga murahu ha zwiliwa zwa
vhuragane, Vhafunzi vho humbela Vho Gcina uri vha xuwe
navho mutanganoni muvhunduni wa nga tsini.

Mutangano wo vha wo farelwa musanda.

Henefho mutanganoni ho vha hu tshi khou ambiwa nga ha kholomo dzine dza tendelwa dzi tshi dzhena masimuni a mavhele.

Musi vhe henefho, vho vhona muñwe munna o ambara zwiambaro zwi penyaho zwa sialala.

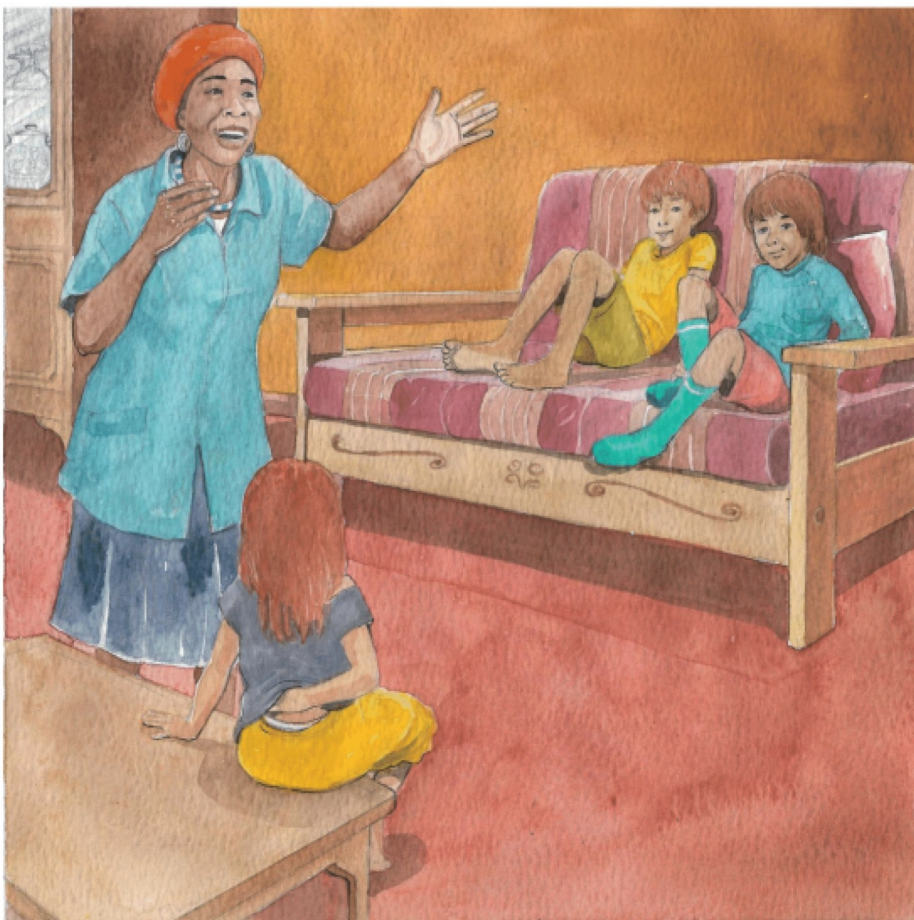
Onoyo munna o vha e *Imbongi*. Muthu a re *Imbongi* ndi murendi wa sialala na muimbi, ane a renda na u imba vhuṭamboni ha Afrika.

Vho Gcina vho takadzwa nga ndila ye *Imbongi* a vha a tshi khou shumisa ngayo vhutsila hawe na luambo. Vho mbo ɔi divhadzwa kha khosi na kha *Imbongi*.

Musi *Imbongi* a tshi vha khada, vho ɔipfa vhe murendi.

Vho mbo ɔi dzhia tsheo ya uri vha vhe murendi.

Nga 1979, Vho Gcina vho mbo ǃi pfulutshela Johannesburg, he vha shuma sa muthusi wa nǃuni. Vho vha vha tshi khou ǃhogomela vhana vhaṅa vha sa pfi.

ǃinwe ǃuvha vho mbo ǃi humbula u vha fhumudza nga u vha anetshela tshiṱori.

Tshiṱori tsho vha tshi tshi amba nga ha Nanabuhlele, ǃithu ǃine ǃa vha na mivhala minzhi ǃine ǃa tshila maǃini.

Vho vha vha sa givhi arali vhana vho vha vha tshi go takalela zwiṭori zwavho zwa tshi Afrika, fhedzi nga u ṭavhanya vho vha vha tshi vho vhidzelela vha tshi ri, “Kha vha ri vhudze tshiṅwe!”

Vho mbo ḡi dzhia tsheo ya u tevhela buḡo ḡa u ṅwala zwiṭori.

Vho vha vha tshi ṭoḡa u vusa dzangalelo ḡa vhana kha zwiṭori zwa vho makhulu wavho.

Vho mbo ǃi thoma u n̄wala bugu dza vhana, matambwa na zwiṭori zwinzhi na zwirendo.

Tshiṇwe tsha zwiṭori zwavho tsha u thoma tsho vha tshi, *My Dear Madam*.

Tshenetshi tshiṭori tshi amba nga ha vhutshilo havho musi vhe muthusi wa nduni. Tshiṇwe tshiṭori tsho vha tshi, *Love Child*, tshi amba nga ha vhutshilo ha Vho-Gcina.

Vho Gcina vho vha vha tshi ɔɔa u tsireledza vhutsila ha u anetshela zwiɔori. Vhe na zwenezwo muhumbuloni, vho mbo ɔi thoma Dzangano ɔa *Zanendaba*.

Zanendaba ndi ipfi ɔa Tshizulu ɔine ɔa amba uri “iɔani na mafhungo” kana “mmbudzeni tshiɔori.”

Zanendaba ndi Dzangano ɔine ɔa gudisa vhathu vha re na dzangalelo ɔa u anetshela zwiɔori na u n̄wala.

Vho Gcina vho thoma Fulo la *Nozincwadi Mother of books* u bva nga 2001.

Vho thoma u dalela vhupo ha mahayani Afrika Tshipembe vha tshi khou tshuwedza ndeme ya u vhala.

Vho ita nga u ralo nga u nwala bugu nnzhi dza vhana. Vho dovha vha nea tshikolo tshiñwe na tshiñwe tshee vha tshi dalela bugu dza laiburari yatsho.

Vho Gcina vho vha vhe mutambi dendeke kha litambwa le la wina pfufho la *Have you seen Zandile?*

Litambwa li amba nga ha kusidzana kune kwa dzula na makhulu wakwo ngei Durban, nahone nga murahu mme a Zandile vha ku dzhia vha ku isa ngei Eastern Cape.

Vho Gcina vho n'wala leneli litambwa line la amba nga zwe vha tangana nazwo vhutshiloni.

Hezwi ndi zwe Vho Nokugcina Mhlophe vha zwi amba nga ha buḏo ḽavho:

“Ndi anetshela zwiṭori u itela u vusa zwiṭori kha vhaṇwe vhathu, ngauri ndi a tenda zwi tshi bva mbiluni uri muthu muṇwe na muṇwe a tshilaho u na tshiṭori tsha u anetshela.”

Naa ni na tshiṭori tshine na nga ri anetshela tshone?

—Mbudziso

1. Vho Gcina Mhlophe ndi vhonnyi?
2. Ndi mini zwa zwa ita uri Vho Gcina vha tᵒᵒᵒe u vha murendi?
3. Ndi mini zwa zwa ita uri Vho Gcina vha thome u ᵒwala zwiᵒori?
4. Tᵒᵒani tshiᵒori tsho ᵒwalwaho nga Vho Gcina nahone ni tshi vhalele ᵒᵗha.
5. ᵒwalani tshiᵒori nga ha tshiᵒwe na tshiᵒwe tshe tsha itea vhutshiloni haᵒu.
6. Ndi ngani ni tshi humbula uri u vhala ndi zwa ndeme?
7. Ndi zwithu zwifhio zwine na zwi ita musi hu si na zwiᵒwe zwine na khou ita?
8. Ndi vhukoni vhufhio vhune na tᵒᵒa u ᵒivhiwa ngaho?

Tshiṭori itshi tsho sikiwa na u ṅwalwa nga
Tshivenda, sa tshipiḡa tsha thandela ya matheriaḡa
a u vhala ya Zenex Ulwazi Lwethu ya 2021.

